

БОСНА И ХЕРЦЕГОВИНА
РЕПУБЛИКА СРПСКА
ВРХОВНИ СУД РЕПУБЛИКЕ СРПСКЕ
БАЊА ЛУКА
Број: 57 0 Пс 129528 21 Рев
Бања Лука, 18.11.2022. године

Врховни суд Републике Српске у вијећу састављеном од судија Сенада Тице, као предсједника вијећа, Росе Обрадовић и Виоланде Шубарић, као чланова вијећа, у правној ствари тужитеља U.V. a.d. M., кога заступа Адвокатска фирма С. о.д. Б.Л., против тужене Републике Српске, Министарство Републике Српске, О.С.у Б.Л., коју заступа Правобранилаштво Републике Српске, ради дуга, вриједност спора 64.847,73 КМ, одлучујући о ревизији тужитеља против пресуде Вишег привредног суда у Бањој Луци број 57 0 Пс 129528 21 Пж од 14.5.2021. године, на сједници одржаној 18.11.2022. године, донио је

ПРЕСУДУ

Ревизија се одбија.

Образложење

Првостепеном пресудом Окружног привредног суда у Бањој Луци број 57 0 Пс 129528 19 Пс од 24.12.2020. године, одбијен је захтјев тужитеља да се обавезе тужена да му исплати износ од 64.847,73 КМ са законском затезном каматом од 25.5.2017. године до исплате и трошкове поступка у износу од 5.411,72 КМ са законском затезном каматом од пресуђења до исплате и обавезан је тужитељ да туженој накнади трошкове поступка у износу од 2.625,00 КМ.

Другостепеном пресудом Вишег привредног суда у Бањој Луци број 57 0 Пс 129528 21 Пж од 14.5.2021. године, жалба тужитеља је одбијена и првостепена пресуда потврђена и одбијен је захтјев тужитеља за накнаду трошкова жалбеног поступка.

Тужена у одговору на ревизију предлаже да се ревизија одбије као неоснована.

Ревизија није основана.

Предмет спора је захтјев тужитеља за исплату износа од 64.847,73 КМ, са законском затезном каматом, у којем је рјешењем О.С. у Б.Л. број 71 0 И 173359 13 И од 25.2.2017. године одређено намирење потраживања тужитеља (као заложног повјериоца) по основу дијела обрачунате камате, из продајне цијене непокретности која је по налогу суда депонована на депозитни рачун наведеног суда.

Расправљајући о тужбеном захтјеву тужитеља првостепени суд је на основу проведених доказа утврдио: да је 22.1.2015. године путем усменог јавног надметања продат дио некретнине извршеника из тог извршног предмета, купцу С.М. за износ од 72.000,00 КМ, а на другом рочишту за надметање и продају од 24.12.2015. године, продате друге некретнине извршеника за износ од 82.950,00 КМ истом купцу, те купцу С.Д. за износ од 8.827,50 КМ; да је купопродајна цијена од стране купца уплаћена према налогу суда, којим су одређени банка и жиро рачун на који треба да буду уплаћена продајна цијена и да су купци тако и поступили; да је рјешењем о намирењу О.С. у Б.Л. број 71 0 И 173359 13 И од 25.5.2017. године одређено, да се из износа добијеног продајом некретнина намирује дио потраживања тужитеља, по основу обрачунате законске затезне камате у износу од 64.847,73 КМ и у износу од 82.950,00 КМ, на основу ког рјешења је О.С. у Б.Л. исплатио тужитељу износ од 82.950,00 КМ, а не и износ од 64.847,73 КМ, због блокаде рачуна на који је та упата извршена; да су Наредбом Министарства Републике Српске од 30.12.2013. године, укинута депозитни рачуни основних, окружних и окружних привредних судова у Републици Српској и одређено је ће ови буџетски корисници своје пословање обављати преко система јединствених рачуна трезора, уз обавезу да најкасније до 31.12.2013. године, у складу са инструкцијама о уплати, изврше пренос салда са рачуна који су имали до тада и да депозитни рачун О.С. у Б.Л., у смислу одредбе члана 4. став 1. Закона о трезору („Службени гласник Републике Српске“, број 28/13, даље: ЗТ), улази у систем јединственог рачуна трезора, који у смислу одредбе члана 4. тог закона, успоставља и њиме руководи Министарство финансија Републике Српске; и да је износ који се потражује тужбеним захтјевом уплаћен према инструкцијама извршног суда, али да је блокиран заједнички депозитни рачун свих основних судова у Републици Српској, који је по налогу Владе Републике Српске отворен у Б.С. у Б.Л. и да је блокирано и располагања са средствима која су се налазила на том рачуну и обустављене су исплате са тог рачуна;

На основу овако утврђеног чињеничног стања првостепени суд је утврдио да тужена није располагала депонованим средствима и да се у смислу одредбе члана 210. Закона о облигационим односима („Службени лист СФРЈ“, број 29/78, 39/85 и 57/89, те „Службени гласник Републике Српске“ број 17/93, 3/96 и 39/03 и 74/04, даље: ЗОО), није неосновано обогатила; да у радњама поступајуће извршног суда приликом одређивања начина уплате продајне цијене непокретности у наведеном извршном поступку, нема противправности, па ни одштетне одговорности тужене у смислу одредбе члана 155. ЗОО, те да нема услова ни за одговорности тужене према одредби члана 172. ЗОО, јер из наведеног чињеничног утврђења произлази, да депоновањем средстава на наведени начин тужена није поступала супротно закону, ни правилима струке која одударају од уобичајене методе рада у државном орграну, а ни мимо одређено циља, односно супротно захтјеву који би нормалним обављањем службе требало остварити у јавном интересу. Из ових разлога и позивом на означене законске одредбе и на релевантне одредбе Закона о извршном поступку („Службени гласник Републике Српске“, број 59/03 до 66/18) и ЗТ, првостепени суд је одбио тужбени захтјев тужитеља.

Другостепени суд је прихватио чињенична утврђења и правне закључке првостепеног суда па је жалбу тужитеља одбио и првостепену пресуду потврдио.

Тужитељ ревизијом побија другостепену пресуду због повреда одредаба парничног поступка и погрешене примјене материјалног права и предлаже да се побијана пресуда укине и обавезе тужена на накнаду трошкова поступка.

Тужена у одговору на ревизију предлаже да се ревизија одбије као неоснована.

Ревизија није основана.

Према утврђењу нижестепених судова, рјешењем о намирењу О.С. у Б.Л. број 71 0 И 173359 13 И од 25.5.2017. године одређено је (између осталог), да се из средстава добијених продајом некретнина извршеника означеног у том предмету, намирује и дио износа обрачунатих камата заложног повјериоца U.V. a.d. M. (овдје тужитељ), у износу од 64.847,73 КМ, из средстава која су по овлаштењу суда, од стране купца некретнина уплаћена код Б.С. а.д. Филијала Б.Л. на рачун посебних намјена – депозитни рачун О.С. у Б.Л., на име разлике излицитиране цијене некретнина, (с обзиром на већ уплаћене износе у виду средстава обезбјеђења за учествовање у јавном надметању за продају некретнина). Како је над наведеном банком дана 4.4.2017. године отворен стечајни поступак, предметна средства нису пренесена на рачун тужитеља, као заложног повјериоца, у коју сврху су положена на депозитни рачун поменутог суда, а разлози за то, се не могу ставити на терет туженој, ни по једном од – у тужби тражених основа, како се неосновано наводи у тужби.

Наиме, сагласно одредби члана 210. ЗОО, кад је неки дио имовине једног лица прешао на било који начин у имовину неког другог лица, а тај прелаз нема свој основ у неком правном послу или у закону, стицалац је дужан да га врати, а кад то није могуће, да надокнади вриједност постигнутих користи (став 1.). Обавеза враћања, односно накнада вриједности настаје и кад се нешто прими с обзиром на основ који се није остварио, или који је касније отпао (став 2.). Стицање без основа представља један од извора облигационих односа, за који је потребно да се кумулативно испуне општи услови, а то су: умањење имовине једног лица, увећање имовине другог лица, веза између умањења и увећања имовине и одсуство правног основа који би правно оправдао умањење и увећање имовине.

Према правилима о стицању без основа потребно је, да међу субјектима одређеног материјално правног односа постоји правна веза у погледу правног основа, на основу кога је дошло до смањења имовине једног субјекта и повећања имовине другог. Ако међу субјектима права нема правног основа за извјесно смањење и повећање имовине (или ако је основ касније „отпао“), онда сваки субјект држи без основа оно што је примио, без обзира да ли постоји или не постоји ма каква сразмјера у вриједности имовине. У том случају неосновано осиромашени је овлаштен да тражи да му лице које се неосновано обогатило врати дио имовине који је прешао у имовину тог лица, а кад то није могуће, да му надокнади вриједност постигнутих користи.

Међутим, увећање и умањење имовине као међузависна појава не може се поистовијетити с појмом узрочне везе код проузроковања штете, као што се правно неосновано обогаћење не може поистовијетити с проузроковањем штете као извором облигационо – правних односа. То су посебни, самостални и међусобно различити појмови, без обзира на то што се у неким случајевима додирују и преплићу. За основ одговорности за штету по одредбама чланова 154, 155. и 158. ЗОО, потребно је да су испуњене законске претпоставке: да је штета причињена, да је проузрокована противправном радњом или пропуштањем, да се радња или пропуштање могу приписати у кривицу штетнику и да постоји узрочна веза између радњи, односно пропуштања и настале штете.

Начин рада Трезора Републике Српске уређен је ЗТ, који успоставља и којим руководи Министарство финансија Републике Српске (члан 4. став 1.), које је дужно да спроведе процедуру отварања рачуна који улазе у систем Јединственог рачуна Трезора (члан 12. став 2.), изврши избор рачуна јавних прихода..., и свих осталих услуга банака неопходних за рад Трезора (члан 12. став 3.), донесе акта којима се прописују уплате на рачун и исплате са рачуна у систему Јединственог рачуна трезора (члан 9. став 1), те врши надзор над спровођењем ЗТ (члан 29. овог закона).

На основу овлаштења из ЗТ, Министарство финансија Републике Српске је дана 30.12.2013. године донијело Наредбу о укидању депозитних рачуна основних, окружних и окружних привредних судова у Републици Српској, према којој ови буџетски корисници своје пословање обављају преко система јединствених рачуна трезора, уз обавезу да најкасније до 31.12.2013. године, у складу са инструкцијама о уплати, изврше пренос салда са рачуна који су имали до тада.

Тада је између осталих укинут и депозитни рачун О.С. у Б.Л. код Н.Р.б. а.д. Б. Л. и у оквиру Јединственог рачуна трезора отворени су депозитни рачуни преко којих ће основни, окружни и окружни привредни судови пословати, па О.С. у Б.Л. није ни могао другачије одредити да се депонована средства положе, односно пренесу на други депозитни рачуна, са депозитног рачуна на који су положена.

За примјену одредбе члана 210. ЗОО релевантно је да ли је дошло до стицања без основа, односно да ли је једно лице неосновано осиромашило, а друго се неосновано обогатило, без правног основа који би оправдао умањење и увећање имовине. Када се стекну законом предвиђени услови о стицању без основа, ма које врсте, онда између обогатеог и осиромашеног настаје облигациопрравни однос, у коме се као повјерилац појављује осиромашено лице, а као дужник обогатеог лице. На основу тог односа осиромашено лице има према обогатеом лицу право, да од обогатеог захтјева поврат онога чиме се обогатио, а ако то није могуће његову противвриједност, а обогатеог има обавезу да врати осиромашеном оно чиме се обогатио.

Депоновање наведених средстава (која су обухваћена напријед означеним рјешењем о намирењу) извршено је у складу са одредбама ЗТ и Закона о стечајном поступку („Службени гласник Републике Српске“ број 67/02 до 26/10, даље: ЗСП), који је био на снази у вријеме уплата цијене некретнина које су биле предмет продаје у означеном извршном поступку, па се не може говорити о одсуству правног основа за то.

Осим тога, депоновањем средстава уплаћених на име купопродајне цијене у поступку извршења на непокретностима на депозитни рачун суда, та средстава нису прешла у имовину тужене. Сврха полагања депозита је полагање од стране дужника за повјериоца одређене ствари (у које спада и новац). Ни одредбама Закона о ванпарничном поступку („Службени гласник Републике Српске“ број 36/09 и 91/16, даље: ЗВП), којим је прописани судски депозит, па и начина депоновања новца (члан 212 до 225), није предвиђено да ће депоновањем предмет депозита постати својина Републике Српске, јер то није сврха депозита. Таква могућност постоји по ЗВП једино у случају да се лице у чију корист је предмет примљен исти не преузме по позиву суда у року од 3 године од уредног позива (члан 224.), када ће суд рјешењем одредити да је предмет постао својина Републике Српске.

Депонување средстава врши се полагањем новца на посебан рачун, који ЗТ дефинише као рачун посебних намјена, који на захтјев буџетског корисника отварају

Трезор Републике и локални трезори, на који се врше уплате средстава посебних намјена, као и све исплате по намјенама или пројектима (члан 2. став 1. тачка к) ЗТ). Тај рачун посебних намјена дио је система Јединственог рачуна трезора који се састоји од рачуна јавних прихода, инвестиционих рачуна, трансакционих рачуна и рачуна за посебне намјене (члан 2. став 1. тачка е) ЗТ).

Према одредби члана 6. ЗТ, сви јавни приходи уплаћују се на рачуне у систему Јединственог рачуна трезора и искључиво право располагања средствима у систему Јединственог рачуна трезора има Министарство финансија, односно надлежна служба општине, града и фонда. То значи да Министарство финансија не може располагати рачуном посебних намјена, јер та средства не представљају јавне приходе који се (између осталих) уплаћују на рачуне у систему Јединственог рачуна трезора. Слиједом наведеног, депонувањем средстава предника тужитеља на депозитни рачун суда, та средства нису прешла у имовину тужене, па је погрешан закључак нижестепених судова, да је тужена власник тог рачуна.

Из наведених разлога, по налажењу овога суда, правилно су нижестепени судови судили, када су закључили да нису испуњени услови из члана 210. ЗОО за усвајање тужбеног захтјева, па тужитељ у ревизији неосновано указује на погрешану примјену материјалног права.

Из истих разлога, у радњама органа тужене (стечајног суда и Министарства финансија Републике Српске), који су поступали по тада важећем ЗСП и ЗТ, нема противправности, па тако ни основа за одштетну одговорност тужене, по основу одредбе члана 155. ЗОО.

Нема основа ни за одговорност тужене, за штету по основу одредбе члана 172. ЗОО, јер одговорност правног лица за рад његових органа у смислу наведене законске одредбе постоји у случају незаконитог и неправилног рада, а према чињеничном утврђењу у овој правној ствари, не може се закључити да је депонувањем средстава тужена поступала супротно закону, ни правилима струке која одуарају од уобичајене методе рада у државном тијелу и мимо циља који је одређен, односно супротно захтјеву који би нормалним обављањем службе требало остварити у јавном интересу.

С обзиром на специфичне околности конкретног случаја (о чему је напријед било говора), у конкретном случају се не ради о стицању без основа, нити о одштетној одговорности тужене, па нижестепени пресудама није дошло до повреде права тужитеља на правично суђење, а ни повреде права на имовину које је загарантовано одредбом члана 6. Европске конвенције за заштиту права и основних слобода, како се неосновано истиче у ревизији. Овакво правно схватање – у погледу правне судбине новчаних средстава уплаћених на депозитне рачуне основних, окружних и окружних привредних судова, који су укинати Наредбом Министарства финансија Републике Српске од 30.12.2013. године (које је и у овој правној ствари предмет спора), овај ревизиони суд је изразио у одлуци број 57 0 Пс 123414 19 Рев од 11.3.2020. године, против које је апелација апеланта одбијена одлуком Уставног суда Босне и Херцеговине број АП- 2142/20 од 16.12.2021. године, па не стоје ни наводи апелације да је побијаном ревизионом пресудом повријеђено право апеланта на имовину.

Из наведених разлога, а на основу одредбе члана 248. Закона о парничном поступку („Службени гласник Републике Српске“, број 58/03 до 61/13), одлучено је као у изреци.

Предсједник вијећа
Сенад Тица

Тачност отправка овјерава
Руководилац судске писарнице
Биљана Аћић